Använd Bildspel

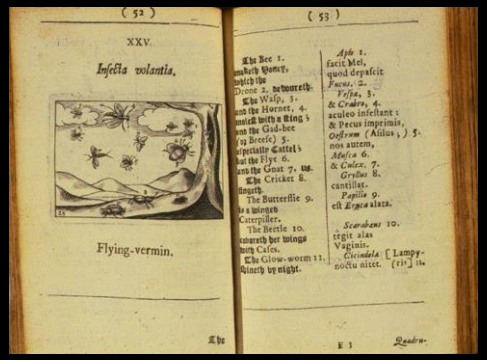

Johan Comenius

”Låt därför detta vara en gyllene regel:
Att förevisa allt för alla så långt det är möjligt, det vill säga saker som är synliga för synen, de som är hörbara för hörseln ...

Om något kan uppfattas av flera sinnen, förevisa så detta för flera sinnen.”

Så skrev den tjeckiske pedagogen och protestantiske biskopen Johan Amos Comenius (1592–1670). Han kom ursprungligen från sydöstra Mähren, menpå grund av de religionskrig som pågick under 1600-talet levde han många år av sitt liv utanför sitt hemland, bland annat i Sverige.

Johan Amos Comenius, latinisering av Jan Ámos Komenský, född 28 mars 1592 i Nivnice eller Uherský Brod, Mähren, död 15 november 1670 i exil i Amsterdam, var en tjeckisk pedagog, biskop och författare. Han är bland annat känd för att ha skrivit Orbis Pictus, vilken ibland räknas som världens första bilderbok - om man bortser från Biblia pauperum, en medeltida (1200-talet och framåt) bildbibel förmodligen skapad för människor som inte kunde läsa (det vill säga de flesta på den tiden) - och Didactica magna, vilken innehåller en organisationsplan för skolan. Den senare skulle få en betydande roll för Rousseau och Pestalozzi, och alltså också för den moderna pedagogiken.

Tiden i Sverige

Comenius kom till Sverige år 1641 och träffade Axel Oxenstierna, Louis De Geer, René Descartes, Johannes Matthiae och drottning Kristina. Drottningen lär ha tilltalat honom på flytande latin och bekräftade att hon lärt denna från Comenius lärobok. Han fick av Axel Oxenstierna uppgiften att skriva läroböcker för svenska skolan. Då han tänkte på sin familj så beslutades att han skulle bosätta sig i den av svenskarna då ockuperade polska hamnstaden Elbing. För Comenius arbete fick De Geer även betala understöd till exilbefolkningen i Lesno och Ungern. Comenius tröstade sig med att han genom sitt arbete även indirekt hjälper sina bröder. Han reste till Turin för att delta i ett viktigt kyrkomöte och ådrog sig på så vis Sveriges missnöje. År 1646 reste han till Sverige och visade upp de olika läroböckerna som han författat för en skolkommission.

Comenius pedagogik har haft mycket stort inflytande på den västerländska undervisningstraditionen. Hans idéer byggde på att eleverna aktivt skulle iaktta sin omgivning och ta hjälp av så många sinnen som möjligt. För att underlätta inlärningen skulle lärarna använda sig av bilder.

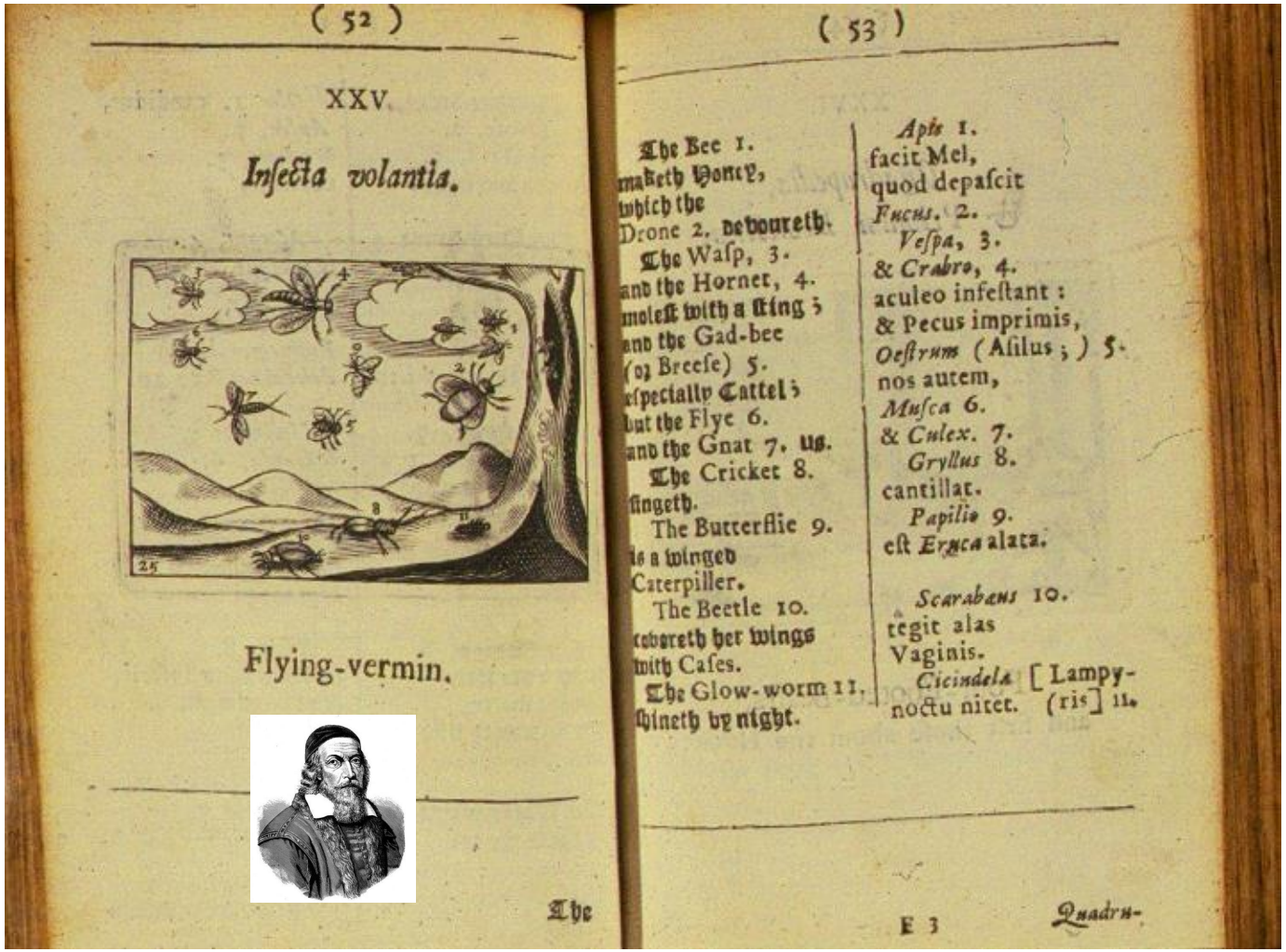

(52)

XXV.

Insecta volantia.

Flying-vermin.

The

(53)

The Bee 1.
maketh Honey,
which the
Drone 2. devoureth.
The Wasp, 3.
and the Hornet, 4.
moleſt with a ſting;
and the Gad-bee
(or Breeſe) 5.
eſpecially Cattel;
but the Flye 6.
and the Gnat 7. us.
The Cricket 8.
ſingeth.
The Butterflie 9.
is a winged
Caterpiller.
The Beetle 10.
covereth her wings
with Caſes.
The Glow-worm 11.
ſhineth by night.

Apis 1.
facit Mel,
quod depaſcit
Fucus. 2.
Veſpa, 3.
& *Crabro*, 4.
aculeo infeſtant:
& Pecus imprimis,
Oeſtrum (Aſilus;) 5.
nos autem,
Muſca 6.
& *Culex*. 7.
Gryllus 8.
cantillat.
Papilio 9.
eſt *Erucæ* alata.

Scarabæus 10.
tegit alas
Vaginis.
Cicindela [Lampy-
noctu nitet. (ris] 11.

E 3

Quadru-

1658 kom Orbis Sensualium Pictus ut. Här kombinerade Comenius text, bild och bildkommentarer på ett sätt som inte hade gjorts tidigare. Boken har ibland kallats den första moderna läroboken och användes ännu i slutet av 1800-talet. På svenska heter den Den synliga världen i bilder eller Sinnevärlden i bilder. I Sverige trycktes den första gången 1659 och den senaste utgåvan är från 2006.

I Lesno återgick han till sitt tidigare liv, som rektor och präst, samtidigt som han förberedde för tryck sitt nya verk, Världen i bilder (Orbis pictus). När verket utkom 1658, så blev det världens första illustrerade bok.

JOHANNIS AMOS COMENII
ORBIS SEN-
SUALIUM PICTUS.
In quo
Res omnes ſenſibus expoſitæ, ſingularibus Schematibus depinguntur, & Nativis vocabulis ita deſcribuntur: adeo ut
NOMENCLATURA PRIMA
dici mereatur,
Cum verſione Sueca,
cura ac ſumptibus
J. G. D. Ep. Ab.
REBUS · OMNIA · SPONTE · FLUANT · ADSIT · VIOLENTIA
Cum Gratia & Privilegio S. R. Maj:tis.
ABOÆ Excuſus à JOHANNE Winter/
Typogr. Regio in Finl: 1684.

Comenius var inte först med det pedagogiska bildberättandet även om han var bland de första som skapade teori och metod kring bildens betydelse i undervisningssammanhang.

Också Leonardo da Vinci (1452–1519) insåg vikten av samspelet mellan text och bild. Han menade att det är nödvändigt att förmedla kunskap med hjälp av dem båda

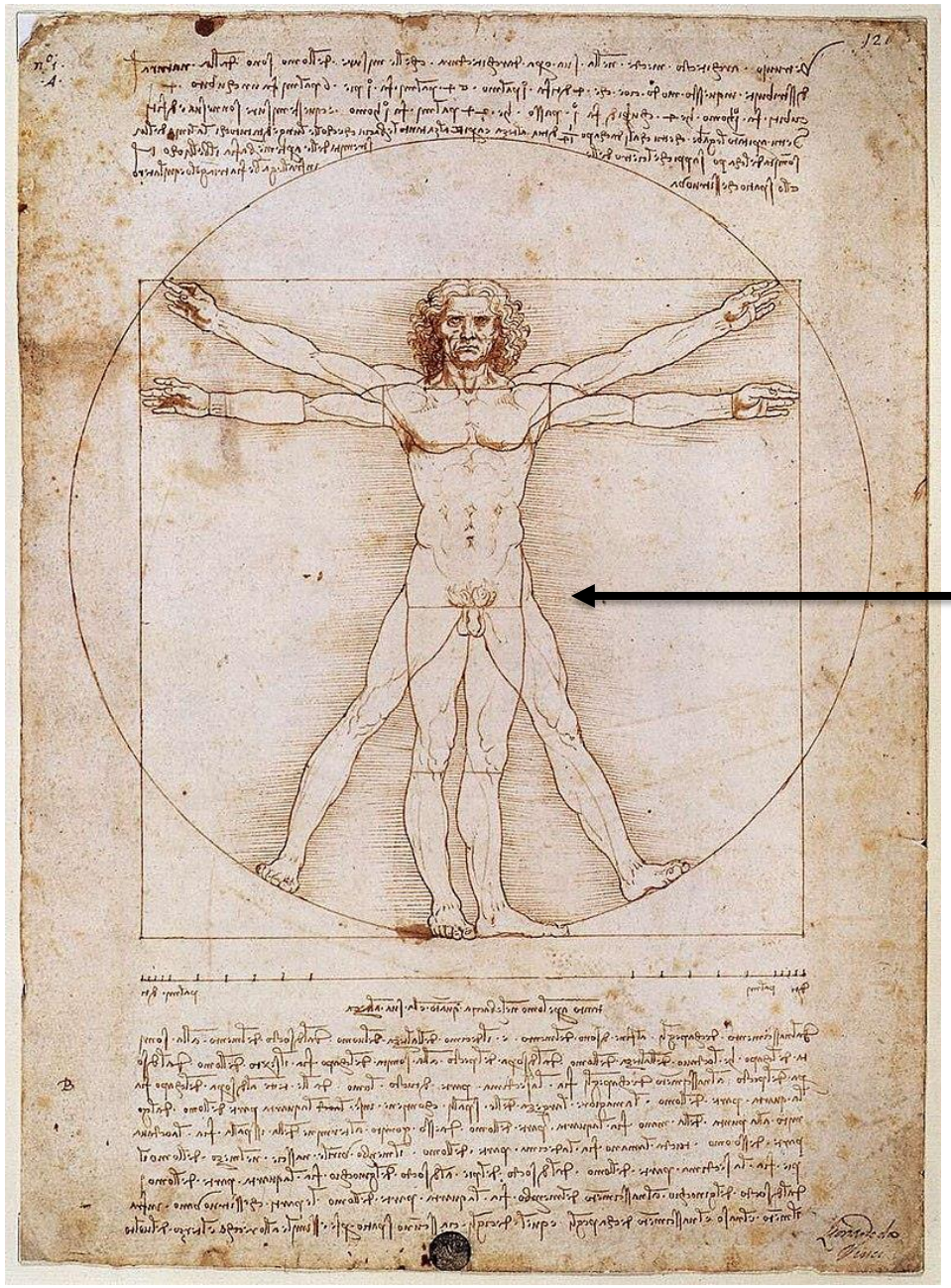

Leonardo da Vincis teckning Den vitruvianske mannen utforskar den moderna människans proportioner.

Som Leonardo da Vinci gjorde runt år 1492. Teckningen föreställer en naken mansfigur med kroppen i två positioner lagda ovanpå varandra. Manskroppen har utsträckta armar och ben och är inskriven i en cirkel och i en kvadrat. Teckningen influerade renässansen och den har de proportioner Vitruvius beskrev.

Bilden har fungerat som informationsbärare betydligt längre än skriften.
Bland de allra äldsta bilder vi känner till finns grottmålningar som är åtminstone 20 000 år gamla. De äldsta av de skandinaviska hällristningarna är från 6 000 f Kr och är också ett exempel på tidigt bildberättande, liksom de medeltida kyrkomålningarna.

Kyrkomålning

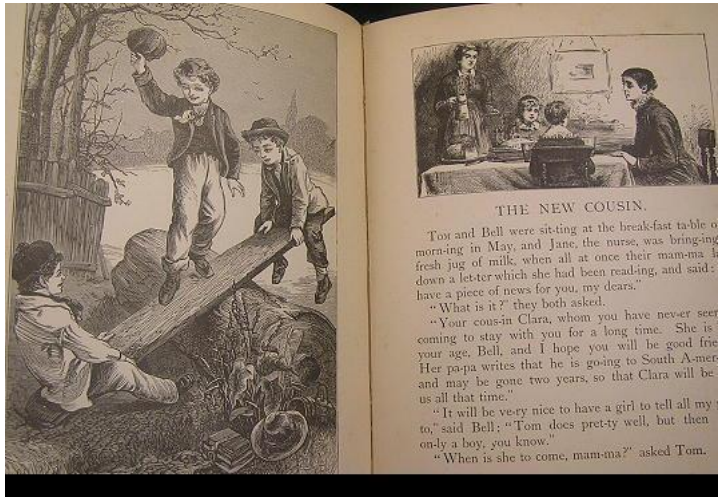

THE NEW COUSIN.

Tom and Bell were sit-ting at the break-fast ta-ble o
morn-ing in May, and Jane, the nurse, was bring-ing
fresh jug of milk, when all at once their mam-ma
down a let-ter which she had been read-ing, and said:
have a piece of news for you, my dears."

"What is it?" they both asked.

"Your cous-in Clara, whom you have nev-er seen
coming to stay with you for a long time. She is
your age, Bell, and I hope you will be good frie
Her pa-pa writes that he is go-ing to South A-mer
and may be gone two years, so that Clara will be
us all that time."

"It will be ve-ry nice to have a girl to tell all my
to," said Bell; "Tom does pret-ty well, but then
only a boy, you know."

"When is she to come, mam-ma?" asked Tom.

Bilder kan bidra till flera stödjande funktioner i elevers kunskapsutveckling. Ett exempel på detta är att eleverna minns både sin insats och det inlärda stoffet bättre om bilder har inkluderats i inlärningsprocessen. Trots att tidigare studier har belyst bilders stödjande funktioner i elevers kunskapsutveckling.

Bilden och texten i kombination lär ut bättre och är roligare

Redan när barnet är litet och en vuxen läser en bok för dem tar de fasta på bilden, då de tror att läsning innebär att den vuxne berättar om vad som finns på bilden. Alltså att läsning är detsamma som bildtolkning. De barn som läser själva vid denna tidpunkt berättar med utgångspunkt i bilderna. Barnen pratar till de bilder som de ser i böcker eller ritar själva, men
de utgår inte från texten eller bokstäverna. Texten får alltså inte alls någon uppmärksamhet